

Maa- ja metsätalousministeriö

LAUSUNTO

kirjaamo.mmm@gov.fi

18.6.2024

Dnro 212/2024

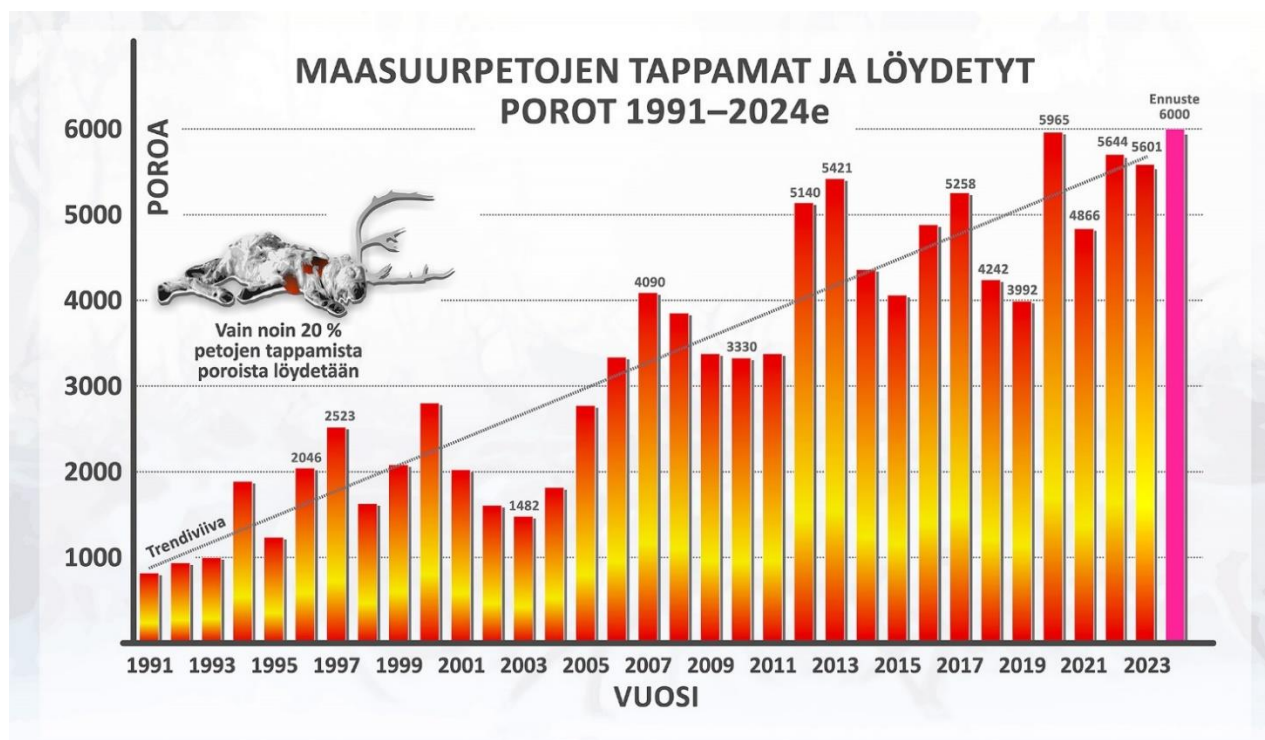
Lausuntopyyntö 24.5.2024, Dnro VN/8175/2024, VN/8175/2024-MMM-9

METSÄSTYSLAIISSA SÄÄDETYISTÄ POIKKEUSLUVISTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 2 §, 4 § JA 5 §:N MUUTTAMINEN

Asetusehdotuksen tavoitteena on parantaa erityisesti suden, karhun ja ilveksen suojelun ja kannanhoidon kansallista hyväksyttävyyttä ja sosioekonomista kestävyyttä luontodirektiivin 2.3 artiklan edellyttämällä tavalla. Tavoite on perusteltu ja kannatettava. Tavoitteeseen pyritään lisäämällä joustavuutta erityisesti suurpetojen ns. vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien myöntämiseen. Esitetyt muutokset lainsäädäntöön ovat kannatettavia ja hyviä. Esitys kaikkiaan on oikeansuuntainen, mutta työryhmän olisi hyvä tarkastella esityksen riittävyttä suhteessa peto-ongelman laajuuteen ja porovahinkojen määrään.

Paikoitellen petotilanne on romahduttanut porokannat siten, että niiden luontainen ylläpito on käynyt mahdottomaksi. Porokantojen romahtamisesta kärsivä alue laajenee vuosi vuodelta, eteläiseltä poronhoitoalueelta kohti pohjoista. Tilanne nakertaa poronhoidon juuria: mahdollisuuksia tasapainoiseen ja suunnitelmalliseen laidunten käyttöön sekä hyvinvoivan poroelon jalostukseen. Tämä aiheuttaa poronhoitajille jatkuvaa pelkoa, surua ja huolta tulevaisuudesta.

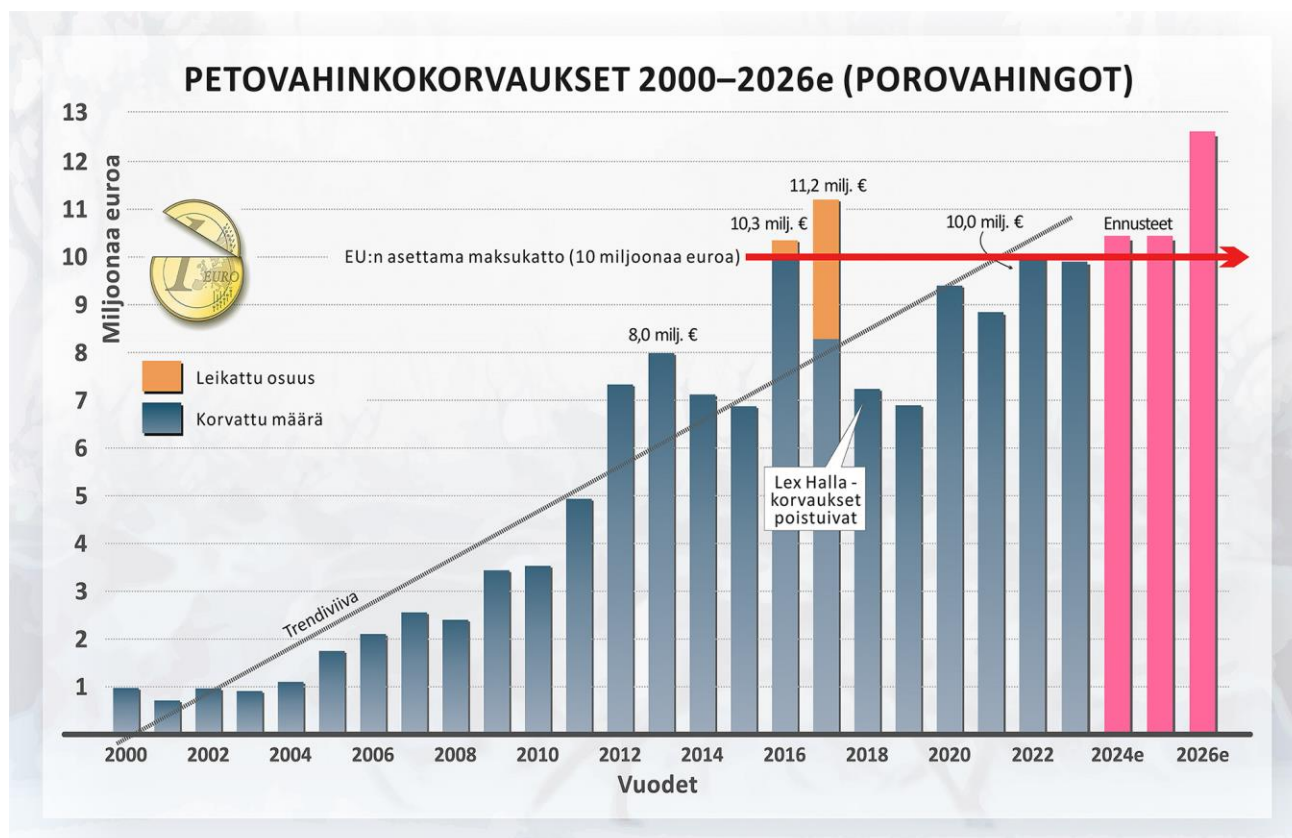
Kaikkien suurpetojen määrät Suomessa ovat kasvaneet ja samalla petojen aiheuttamat porovahingot ovat nousseet erittäin korkealle tasolle (kuva 1). Yli kymmenen vuotta vahinkomäärä on noussut jatkuvasti ja se on aiheuttanut porotaloudelle erittäin paljon haasteita mm. kannattavuuden heikkenemisenä. Ainoa keino vähentää vahinkoja, porotalouden kannattavuuden heikkenemistä sekä valtion petovahinkokorvausten maksutaakkaa, on vahinkoa aiheuttavien maasuurpetojen poisto.

Kuva 1. Pedon tappamina löydetty porot 1991–2023 ja ennuste vuodelle 2024.

Tutkimuksessa on arvioitu, että vain viidennes vahingoista löydetään. Tämä tarkoittaa, että pedot tappavat noin 30 000 poroa vuodessa. Etenkin lumettoman ajan hävikki on mittavaa. Kuluva vuoden löytyvät ja korvattavat vahingot tulevat olemaan 6000 poron luokkaa, mikäli tilanne jatkuu nykyisellään. Tulossa on siis todennäköisesti tähän mennessä kaikkien aikojen huonoin vuosi petovahinkojen osalta.

Valtio varaa jatkuvasti liian vähän määrärahoja porovahinkojen korvaamiseen. Vahingonkorvauksista joudutaan leikkaamaan ja vahingonkärsijät joutuvat odottamaan korvauksia entistä pidempään (kuva 2). Korvausmäärärahojen riittävyyteen tulee kiinnittää huomiota. Korvausmäärärahan riittämättömyyden lisäksi ongelmana on EU:n asettama kymmenen miljoonan euron maksukatto. Yli kymmenen miljoonan euron korvaukset vaativat hyväksynnän Euroopan komissiolta. Vuosina 2016 ja 2017 EU:n maksukatto ylitettiin ja korvauksia leikattiin vahingonkärsijöiltä. Sen jälkeen korvausjärjestelmää uudistettiin niin, että pahimpien tuhoalueiden kaksinkertaiset korvaukset lakkautettiin. Petokantojen hallinnan keinoja ei kuitenkaan tuotu poronhoitajien käyttöön lisää. Vahinkokertymät olivat heikennetyllä korvausjärjestelmälläkin jo viisi vuotta myöhemmin, vuonna 2022 jälleen kymmenessä miljoonassa eurossa.

Kuva 2. Petovahinkokorvaukset ja niiden leikkaukset 2000–2023, vuodet 2024–2026 ennuste.

Kuluvan vuoden vahinkokertymä nousee ennusteen mukaan jo selvästi yli kymmenen miljoonan euron. Porojen korvausarvo päivitetään viiden vuoden välein, ja sen pohjana toimii poronlihan keskihinta. Vuoden 2022 korvauksissa näkyy osaltaan myös poronlihan hintakehitys. Porosta on tullut vuosi vuodelta arvokkaampaa lihaa.

Seuraavan kerran poronlihan hinta ja poron korvausarvo päivitetään siten, että uudet arvot ovat käytössä vuoden 2026 korvauksissa. Mikäli vahinkokertymä vakioidaan nykytasolle, vuoden 2026 korvaukset lähestyvät euroissa 13 miljoonaa. Koska poronhoitoalueen eteläpuolisen Suomen petokantojen kontrollointi on tehty korkeimman oikeuden päätöksillä lähes mahdottomaksi, tulevat petovahingot kuitenkin kasvamaan poronhoitoalueella vuosittain, ellei kannanhallinnan keinoja uudisteta siten, että nopeampi toiminta ilman vahinkokertymien keräilyä on mahdollista.

Jo nyt on nähtävissä paisuva susiongelma, sen myötä kasvavat vahinkokertymät ja lisääntyvä kesäajan hävikki. Vajaa 13 miljoonaa on erittäin varovainen arvio. Ilman muutosta tilanne on lähivuosina se, että pedot tappavat poroja jo tuplaten nykyisen euromäärän, eli 20 miljoonan euron edestä.

Tilanne on kestävä, jos poronhoitajat joutuvat kustantamaan petokantojen ylläpidon entistäkin suuremmalla osuudella ja korvauksia ei makseta täysimääräisenä. Poronhoitajien oikeusturvan ja omaisuuden suojan vuoksi petokantoja tulee pystyä säätelemään.

Poronhoitoalueella joudutaan käyttämään vuosittain paljon vahinkoperusteisia poikkeuslupia porovahinkojen hillitsemiseksi. Pelkästään susille on haettu vahinkoperusteisia poikkeuslupia yli 50 kertaa kuluhan metsästysvuoden aikana. Muille pedoille haettavien poikkeuslupien kanssa lukumäärä on jo lähempänä sataa.

Vahinkoperusteiset poikkeusluvut

Ennaltaehkäisevien lupien tarpeellisuus

Suomen Riistakeskus on pitänyt vahinkoperusteisen poikkeusluvan myöntämisen ehtona vähintään kolmea ko. maasuurpedon tappamana löytynyttä poroa hakemuksen jättämistä edeltäviltä viikoilta. Tämä tarkoittaa käytännössä, että alueilla, joissa on entisestään paljon petojen aiheuttamia vahinkoja, joudutaan odottamaan petojen aiheuttamia uusia vahinkoja poikkeuslupien saamiseksi. Paliskuntain yhdistys esittää, että niillä alueilla, missä petovahinkokertymät ovat jo valmiiksi suuret, tulisi lupa saada ennaltaehkäisevästi ilman raatomäärän kerryttämistä. Jokainen pedon tappama poro on menetys poronhoidolle.

Paliskuntain yhdistys haluaa tuoda työryhmälle tiedoksi muita vahinkoperusteisiin poikkeuslupiin liittyviä haasteita.

Metsästysoikeus ja maastoliikenne

Vahinkoperusteinen poikkeuslupa pitäisi voida käyttää ilman maanomistajan erikseen myöntämää lupaa. Varsinkin eteläisemmällä poronhoitoalueella on paljon yksityismaita, missä lupien hankkiminen kaikilta maanomistajilta ja metsästyseuroilta on haasteellista ja se voi osittain estää tehokasta pyyntiä. Myös maastoliikenne poikkeuslupapyyntissä tulisi olla mahdollista ilman maanomistajan lupaa.

Poikkeuslupiin liittyvän byrokratian keventäminen

Poikkeusluvan myötä luvanhakijan tulee tehdä erilaisia ilmoituksia (mm. pyynnin aloittaminen ja lopettaminen, henkilölistat) jopa kahdesti päivässä usealle eri taholle. Ilmoitusten lähettäminen on vaikeaa ja työlästä maastossa, jossa puhelin- ja verkkoyhteydet ovat heikot tai niitä ei ole ollenkaan. Tarvittavat ilmoitukset pitäisi pystyä tekemään kertailmoituksena pyynnin alkaessa ja sen päättyessä.

Paliskunnan osakkaat voivat toimia usean eri kunnan alueella poronhoitotoissa. Samoin poikkeuslupapyyntissä sekä osakkaat, että vieraat pyyntiin osallistuvat joutuvat useasti toimimaan oman kotikuntansa ulkopuolella. Tällöin pitää erikseen hakea Metsähallitukselta sekä metsästyslupaa että maastoliikennelupaa. Nämä erilliset luvat pitäisi poistaa kokonaan, ja yhdellä ilmoituksella tulisi pystyä poistamaan vahinkoperusteisella poikkeusluvalla pyydetävä eläin.

Osassa poronhoitoalueen itärajalalla on vaadittu erillinen rajavyöhykelupa vahinkoperusteiseen poikkeuslupapyyntiin. Poromiesten pitäisi pystyä metsästämään rajavyöhykkeellä samalla rajavyöhykeluvalla, joka myönnetään poronhoitotöihin.

Vahinkoperusteiset poikkeusluvut maksuttomiksi

Vahinkoperusteiset poikkeusluvut tulisi saada maksuttomina. Pedot ja petovahinkojen torjuntatyö aiheuttavat jo itsessään paljon kustannuksia poronhoidolle.

Resurssien lisääminen Suomen Riistakeskukselle ja Luonnonvarakeskukselle

Suomen Riistakeskukselle tulee varata riittävät resurssit vahinkoperusteisten poikkeuslupien käsittelyyn myös viikonloppujen, pyhien ja lomakausien ajaksi. Jokainen ylimääräinen luvan käsittelypäivä potentiaalisesti lisää petovahinkojen määrää.

Luonnonvarakeskuksen maasuurpetoihin liittyvän tutkimuksen rahoitusta tulisi lisätä. Maakuntakohtaisten eläintietojen tuottaminen tuo tutkimukselle lisää kustannuksia ja työtä. Riittävän rahoituksen varmistaminen sekä luvanmyöntäjälle että tutkimuslaitokselle on erittäin tärkeää.

Vahinkoa aiheuttavan pedon poistaminen viranomaisten tehtäväksi tai poistamisen kustannusten korvaaminen

Vahinkoperusteisten poikkeuslupien käyttäminen aiheuttaa paliskunnille paljon ylimääräistä työtä ja kustannuksia. Petojen poistaminen pitäisi tehdä valtion toimesta. Mikäli tämä ei ole mahdollista, poistamisen kustannukset tulisi korvata paliskunnille ja poronmistajille.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Maaren Angeli, maaren.angeli@paliskunnat.fi, +358 40 6858958